

Metsäkirjailija
ESKO PAKKANEN

Ikä: 72

Koti: Helsingissä ja Ristiinassa

Perhe: vaimo Eeva ja aikuiset
pojat Lauri ja Paavo

Koulutus: metsänhoitaja, pääaine
metsänarviointi

Työura: muun muassa Pöyry Oy:n
metsä- ja kuljetusasiantuntija,
Tehdaspuu Oy:ssä eri tehtävissä
ja UPM:n metsäosaston tiedotus-
päällikkö, jäi eläkkeelle 2010

Teokset: toistakymmentä kirjaa
höyrylaivoista ja metsähistoriasta

Harrastukset: höyrylaivat,
kirjoittaminen, viinit,
viskit ja grappa

Esko Pakkasen höyrylai-
vaharrastus jatkuu seu-
raavassa sukupolvessa.
Paavo-pojan Halla XVII
-hinaaja on vuodelta 1908.

HISTORIAN MESTARI

*Höyryhinaaja kiskaisi metsänhoitaja
Esko Pakkasen matkalle, joka
vei hänet tietokirjailijaksi ja
metsähistorian tuntijaksi.*

TEKSTI TUIJA MANNERI | KUVAT HANNE MANELIUS

Pakkasten Ristiinan-mökille johtaa Saimaalta laivaväylä.

lisikohan noita viitisentoista?” **Esko Pakkanen** empii kesämökkkinsä kirjahyllyllä teostensa lukumäärää. Lukema joustaa sen mukaan, mikä katsotaan kirjaksi ja mikä vaatimattomasti painotuotteeksi.

Melkoinen määrä kirjallista työtä hyllystä joka tapauksessa löytyy, joukossa monta järkälettä, painavia niin kooltaan kuin sisällöltään.

Esimerkiksi uusin teos, *Ankravee! Kirja uitosta*, on tuhatsivuinen ja painaa yli neljä kiloa.

”Aineistoa olisi riittänyt toinen mokoma, mutta sitten ei olisi löytynyt kustantajaa.”

Sivuja kertyy, koska Pakkanen haluaa viedä lukijan tietolähteiden luo katsomaan kuvia ja lukemaan suoria lainauksia esimerkiksi aiemmista julkaisuista, vanhoista sanomalehdistä, oikeuden pöytäkirjoista, yhtiöiden raporteista ja työntekijöiden haastatteluisista.

Työmenetelmäänsä hän kuvaa latinankielisellä ilmauksella *narro narrata*, kerron kerrottua.

”Se antaa muille aiheesta kirjoittaneille tunnustuksen, mutta ennen kaikkea lukija pääsee mukaan ajan tunnelmaan ja saa mahdollisuuden itse päätellä asioita. Historia on aina tulkintaa.”

Laiva lipuu mökille

Suomalaisen uittohistorian tulkitsijaa Esko Pakkanen ei itsestään kuvitellut. Sitten hän sattui vuonna 1999 poikkeamaan Metsämiesten Säätiön toimistossa, jossa asiamies **Risto Hyvärinen** usutti häntä aiheen pariin.

Esko torjui, eihän hän osaisi eikä tietäisi. Mahtaisiko ehtiäkään UPM:n metsäosaston tiedotuspäällikön työnsä ohessa.

”Itse työnsin sitten pääni silmukkaan. Kotimatalla bussista soitin Ristolle, että jospa yrittäisin. Yli 15 vuotta siihen meni.”

Uiton liepeiltä, puuta kuljettavista höyryhinaajista, alkoi Eskon oma matka metsänhoitajasta, metsäkonsultista ja tiedotuspäälliköistä harrastajahistorioitsijaksi ja tietokirjailijaksi.

Tai ehkä tarina sittenkin alkaa täältä kesämökiltä Ristiinan Someenjärveltä ja **Pakkasen** tädeistä, kahdesta helsinkiläisestä pankkineidistä.

”Siunatut tädit ymmärsivät vuonna 1942 ostaa mökin laivaväylän varrelta.”

Mökillä vietti lapsuuskesänsä myös Esko, kaupunkilaispoika Kuopiosta. Aikanaan täti möi hänelle mökkinsä. Sen rantaan johtaa Saimaalta laivaväylä, mikä osaltaan vaikutti siihen, että Esko osti **Eeva**-vaimonsa ja ystäviensä kanssa huviveneekseen höyryhinaaja Laurin. Se oli hinannut halkolotjia Saimaalla.

Joka satamassa ihmiset kyselivät aluksen historiasista, joten Esko päätti selvittää sen ja kirjoittaa esitteeksi. Pian esite jo laajeni kirjaksi: *Hinaajahöyrylaiva Lauri. Sekä eräitä havaintoja VR-Vapon halkojen proomukuljetuksista Saimaalla*.

”Muistan yhä Hesarin arvostelijan kehuja, että se on parasta, mitä aihepiiristä on kirjoitettu Suomessa. Oli vuosi 1987, ja ehkä kirjalle ja sen tiedoille oli paikansa.”

Löytyisipä muistihirmu

Kannettava tietokone on asettunut mökkituvan pöydänpäättyyn. Tässä, tai talvella kodissaan Helsingin Töölössä, isäntä naputtaa tekstiä kahdella sormella.

”Välillä kirjoitan aamusta iltaan, varsinkin nyt eläkeläisenä.”

”Tai sitten aamulla vain vilahtavat pihassa auton perävalot, kun arkistot kutsuvat”, vaimo naurahtaa.

Arkistojen vakiokävijä Eskosta tuli esikoisteoksen myötä. Hän kirjoitti sittemmin niin Hackmanin, Auvisen kuin Kaukaankin yhtiön höyrylaivoista ja Kymijoen latvavesien höyryliikenteestä.

”Onneksi älysin alusta pitäen haastatella mahdollisimman paljon höyrylaivojen työntekijöitä. Etsin heitä ja valokuvia esimerkiksi ilmoituksilla paikallislehdissä. Vanhoista laiva- ja lotjamiehistä löytyi todellisia muistihirmuja, mutta nyt he alkavat olla kadonnutta luonnonvaraa.”

Höyryaluksista metsähistorian puolelle Eskon johdatti Metsämiesten Säätiö. Hänen silloinen esimiehensä oli säätiön puheenjohtaja, joka pyysi Eskoa kirjoittamaan säätiön 50-vuotishistoriikin.

Läskinjakajasta metsäsektorin mesenaatiksi kertoo sodan ja jälleenrakennuksen ajasta. Puutavaraa tarvittiin kipeästi, ja siihen taas tarvittiin paljon metsätyöläisiä, jotka tekivät raskasta ruumiillista työtä.

”Säännöstelyannoksilla ei savotoilla pärjätty. Niinpä vuonna 1940 perustettiin Metsätyömaiden muonitustoimisto, joka alkoi muun muassa hankkia läskiä Amerikasta.”

Kun toimisto vuonna 1948 lopetettiin, sen omaisuus siirrettiin säätiölle, joka perustettiin tukemaan metsäalaa ja -perinnettä.

Konttorista ravintolaan

”Kuuluuko kuhankeitäjä?” Esko pysähtyy mökkipihalle kuulostelemaan Etelä-Savon keltamustaa maakuntalintua. ”Sitä näkee harvoin, mutta usein viheltelemme toisillemme.”

Nyt kuuluu vain liplatusta rannasta, kun aallokko osuu höyrylaivan kylkeen. Lauri on jo siirtynyt kaimansa, perheen **Lauri**-esikoisen ja tämän kavereiden omistukseen. Tänäpäin laiturissa seisoo Halla XVII, tukkilauttojen hinaaja Saimaalta. Se kuuluu perheen **Paavo**-kuopukselle ja tämän tyttöystävälle.

”Pojat kasvoivat höyryhengessä. Kesät kierrettiin hinaajilla ympäri Saimaata. Niissä maisemissa silmä ja mieli lepäävät, ja siitä tuli elämäntapa. Mukavaa nostalgiaakin on mukana, kun alus kulkee ääneti höyryn voimalla.”

Suomessa on jäljellä satakunta höyrylaivaa, joista useimmat ovat toimintakuntoisia.

”Höyrykattila hotkii puuta, mutta kohtuudella. Ennen liikkeelle lähtöä täytyy kattilan alla pitää tulta 10–12 tuntia, mikä vie parisen mottia. Ajossa motti riittää pari kolme tuntia.

Laivapuunsa Esko on aina ostanut, mutta sauna ja takkapuut hän tekee itse reilun hehtaarin mökkintontiltaan. Se on hänelle passeli metsätyömaa.

”Metsänhoitajaksi opiskellessaan sitä kuvitteli työskentelevänsä metsässä. Osoittautuikin, että työ tehtiin pääosin konttoreissa ja sittemmin ruudun ääressä. Toki aiemmin aika ajoin myös ravintoloissa!”

Kylvä metsää, poika

Ensimmäisen metsätyöpaikkansa Esko sai 12-vuotiaana, metsänhoitajaisänsä työnantajalta Metsähallitukselta.

”Metsänkylvössä Rautavaaralla 12-vuotias teki täyttä päivää ja sai urakkatyöstä täyttä palkkaa. Huolta lapsityövoimasta ei 1950-luvulla kannettu.”

Työteliääksi Esko oli oppinut jo tätien mökillä, kun hän kävi apupoikana naapuruston maataloilla. Metsänkylvössä uutta, joskus haastavaakin, olivat työkaverit.

”Olin ainoa poika, kaikki muut olivat muutaman vuoden minua vanhempia tyttöjä. Kyllä he osasivat kiusata tällaista pientä ja ujoa poikaa”, eläkeläinen virnistää muistolle.

Metsä sinänsä tuntui heti luontevalta työpaikalta, olihan se partiopojalle retkiltä tuttu. ➤

» Säännöstelyannoksilla ei savotoilla pärjätty. »

48 vuoden avioliiton jälkeen sienestäjien työnjako on selvä: Eeva poimii ja Esko perkaa.

”Siihen aikaan ei tullut mieleenkään kysyä lupaa vaikkapa kelojen kaatamiseen. Sitä vaan porukalla mentiin ja tehtiin.”

Metsänviljelyn jälkeen Esko ahkeroi leimuulla ja suluttamassa tukkinippuja kanavan läpi. Yliopistossa opintoihin kuului pakollinen uittoharjoittelu. Ne muistot palasivat mieleen, kun Esko kirjoitti uiton tarinaa. Kirjoitustyö yllätti hänet usein.

”Uitot ovat työllistäneet hirmuisen paljon, parhaimmillaan yli 60 000 miestä sekä myös aika monta naista ja nuorta, alle kymmenvuotiaita myöten. Samoin väyliä on perattu älyttömän paljon, sillä uittoväyliä oli Suomessa enimmillään ainakin 50 000 kilometriä.”

Puu kulki mitättömän näköisissä puroissa keväällä tulvavesien aikaan ja patojen avulla.

”Voi vain kuvitella, millaista perkaaminen tai uittaminen oli varhain keväällä, kun lumi oli vielä maassa, vesi kylmää ja kampeet huonoja. Hyvä jos työntekijöillä aina oli saappaitakaan.”

Löytyy jotakin uutta

”Möckimme muuten oli alun perin kielitieteilijä ja senaattori **Emil Nestor Setälän** huvilan sauna”, Esko esittelee.

Historian pienet yksityiskohdat ja suuret linjat ovat kiinnostaneet häntä aina. Ehkä sekin sai hänet liittymään Metsähistorian seuraan, kun se vuonna 1994 syntyi. Aikansa Esko oli myös seuran hallituksessa, mistä alkoi jälleen yksi kirjoitusprojekti.

”Menin sanomaan, että metsien käytöstä tarvittaisiin yleishistoria, kansankirja, joka selkeästi kertoisi puun matkan kannolta tehtaalle.”

Suomen metsien käytön historian kolme painavaa osaa Esko kirjoitti professori **Matti Leikolan** kanssa.

”Minä yritin tutkia ja kirjoittaa, Matti neuvoi ja tietenkin lyhensi.”

Jälleen Metsämiesten Säätiö, ”metsäalan johtava mesenaatti”, tuki kirjan syntyä.

”Omat tutkimus- ja kirjoitustyöni tein talkoilla niin kuin useimmiten. Minulle siinä on kyse tekemisen ilosta. Kirjoittaminen on kivaa, etenkin jos kuvittelee löytäneensä jotakin uutta. Sitäkin joskus tapahtuu.”

Muistelmia Esko Pakkanen ei lupaa kirjoittaa, mutta muistokirjoituksensa hän on jo laatinut.

”Se on ainakin riittävän kriittinen. Eikä siinä kerrota, että olen Suomen toiseksi vanhin vänrikki.” ●

» Hyvä jos
työntekijöillä
aina oli saap-
paitakaan. »

motorpower.fi

FOTON
 -nelivetotraktorit

LINHAI
SYYSTARJOUS

**12 KUUKAULTA
KOROTONTA
MAKSUAIKAA!**

TE 254 4x4 25 hv	12 900 €	300 4x4	3 590 €
TE 354 4x4 35 hv	14 900 €	T3 400	4 590 €
TB 504 4x4 50 hv	18 900 €	T3 500	5 590 €

MotorPower
 Lisätiedot & jälleenmyyjät: motorpower.fi

TAMPERE 010 548 9900

ESPOO 010 548 9920

YLIVIESKA 0400 586 425